

אמי"ת בר אילן נתניה



זינוק בעלייה

הערכה חלופית לבגרות בספרות

מנחים: הרב אבישי מזרחי, שרי וייס



אמ"ת בר אילן נתניה

דינוק בעלייה

הערכה חלופית לבגרות בספרות

עבודת חקר ויצירה, הגות ומהות סביב הרומן "בואי הרוח" של הרב חיים סבתו, השיר "גלות" של בלפור חקק ו"פיגומים" של ארז ביטון העוסקים בהיבטים שונים של העלייה ארצה ושל ההתאקלמות המורכבת. היצירות נוגעות בקונפליקטים ובחוויות קוטביות, בזהות מתחדשת ובסערות הנפשיות של העולה, בנועם ובתום, במפגש בין תרבויות, בין עולמות, בגעגוע וערגה, בפסימיות מדכאת ובחוסים של תקווה.

עבודה אישית-קבוצתית

בתום קריאה אישית ועיון ראשוני ביצירות עליכם להתחלק לקבוצות בנות חמישה תלמידים, כאשר בכל קבוצה חייב להיות עולה אחד לפחות שיש לו זיכרונות עלייה ישנים או חדשים-עכשוויים. תהליך העבודה וכן הציון הסופי יהיו מורכבים מחלקים אישיים וקבוצתיים כפי שנפרט בהמשך.

פרק ראשון - בין ספרות למציאות

מילים שנגעו בי

1. בתום קריאה והתבוננות ברומן "בואי הרוח" בחר קטע/ פסקה/ מונולוג/ דיאלוג שנגעו בך במיוחד, שפתחו בך צוהר, שגרמו לך להזדהות עמוקות עם הטקסט.
2. חשוב על דמות במעגל הקרוב או הרחוק בסביבתך, משפחה, שכנים, מכרים מקרוב או מרחוק שמשוה בדמותם, באישיותם, מתאים לפסקה שבחרת.
3. את הפסקה, המחשבות, ההרהורים והדמות הבא אתך למפגש הקבוצתי עם המנחה (בנוסד ינתן לתלמידים שידעו לדקלם בעל פה את הפסקה), שם יעשה עיבוד קבוצתי, שיח, העמקה והכנה לקראת השלב הבא- שלב הריאיון.



ראיון אישי וקולאז' קבוצתי

1. לאחר תיאום והכנה עם הדמות שבחרת לראיון, יצירת אווירה מתאימה, מזמינה ופותחת, הקרא לדמות שבחרת את הפסקה וספר לדמות מדוע בחרת בה ומה בקטע הנבחר מתחבר אליה. יש לתעד בצילום את החלק הזה בראיון ואת תגובת המראיין.
2. ערוך ראיון משמעותי ומקיף שיכלול לכל הפחות עשר שאלות ותשובות שיש בהם כדי ללמד על הדמות ועל הקשר שלה עם תכנים העולים מן הרומן "בואי הרוח". יש להעלות על כתב את הריאיון ולערוך אותו ככתבה עיתונאית שיש בה מעבר לשאלות והתשובות גם הקדמה וסיום אישיים (לכל הפחות שני עמודים). בפתחה ניתן לתת רקע על הדמות המרואיינת או על מה הביא את המראיין לבחור דווקא בדמות הזו. יכולים להיות שם רכיבים של "אקספוזיציה" או "פרולוג". הסיום יכול להיות "אפילוג", סיכום של דברי המראיין או /ו חוויות המראיין ביחס לדברי המראיין, מה לקחת מן הריאיון, מה למדת, מה התחדש לך וכדו'.
3. דוגמאות לשאלות פותחות שעשויות להציף תכנים שיש בהם עניין וחידוש, רגש והעמקה:
 - תאר לי משהו בסיפור העלייה שלך שאתה גאה בו במיוחד
 - האם יש משהו בסיפור חייך שאתה מתחרט עליו?
 - איזו חוויה לקחת איתך עד היום?
 - אלו חוויות/רגשות/חפצים השארת בארץ מולדתך, למה אתה מתגעגע?
 - מה השתנה בך מאז? אתה שמח בזה?
 - מה למדת על עצמך בתקופה הזו? מה הנחלת לצאצאריך?
 - ספר לי על משהו מצחיק/משעשע מהימים ההם
 - איזה מסר חשוב לך להעביר לי?
 - מה תרצה שיזכרו ממך?
4. את הריאיון האישי, המתועד, יש להביא לקבוצה ויחד עם המנחה לייצר קולאז' של חמשת הראיונות השונים ומציאת מכנה משותף בין הראיונות.

יום בחיי עולה חדש

1. על הקבוצה להתחקות אחר יום שלם בחיי העולה שמתוכה. יש ללוות את העולה לפחות 12 שעות ברציפות (עדיף 24 שעות אם הדבר מתאפשר) בבית הספר ובבית, עם חבריו ומשפחתו, ברחוב ובמפגשי השונים במרוצת היום. יש למלא דף תצפית (יחולק בנפרד) ולעקוב אחר התנהלותו, לתעד את הקונפליקטים אותם הוא חווה, את פערי השפה, התרבות ואת המעברים השונים.
2. אחרי המעקב ומילוי דף התצפית יש לדון בקבוצה על המכנים המשותפים וגם על השוני שיש לעולה מול המסרים העולים משני השירים "גלות" ו"פיגומים" יש להגיש תיעוד כתוב של הדיון הקבוצתי על מסקנותיו המנומקות.



פרק שני - עיון ביצירות

על כל חבר בקבוצה לענות בכתב על שאלה אחת בלבד, יש לבחור שאלות מנושאים שונים כך שמתוך שישה נושאים יקיפו חברי הקבוצה חמישה מהם. חברי הקבוצה יעמדו למבחן קבוצתי בעל-פה על מכלול השאלות שפתרו.

דמות

1. בחר את אחת הדמויות מהספר הנמצאת במאבק עם עצמה ו/או עם סביבתה.
תאר את המאבק, והסבר אם הוא נפתר במהלך היצירה.
2. תאר את השינויים שחלים בדמות המרכזית, והסבר את הסיבות לשינויים אלה.
3. תאר את מצבי המצוקה או את רגעי המשבר שחוות הדמות המרכזית, והסבר לאיזו תובנה (או תובנות) היא מגיעה בעקבות מצבים או רגעים אלה.

משפחה

4. עפ"י הרומן "בואי הרוח", הסבר כיצד המשפחה או העדר המשפחה משפיעים על התנהגות הדמות המרכזית, על תפיסת עולמה ועל יחסיה עם דמויות שאינן מהמשפחה.
5. כיצד מוצגים מוסד המשפחה או קשרי המשפחה בספר ומהי השפעתם על הדמות המרכזית בספר? הסבר והדגם את דבריך.

מערכות יחסים בין דמויות ביצירה

6. א. בחר דמות מרכזית מהספר שקראת.
תאר את מערכת היחסים של הדמות המרכזית עם דמויות המשנה.
ב. הסבר את תרומתה של הדמות המשנית לעיצוב הדמות המרכזית.
7. הסבר באילו דרכים מעוצבת ההזדקקות של אדם לזולתו הבאה לידי ביטוי בספר, נמק והדגם.



אירועים מרכזיים

8. א. תאר שני אירועים מרכזיים בספר שקראת.
ב. הסבר את התפקיד של כל אחד מהאירועים שתיארת בהתפתחות העלילה.
ג. מהו התפקיד של כל אחד מהאירועים שתיארת בהתפתחות הדמויות?
הסבר והדגם את דבריך.
9. א. תאר שני אירועים מרכזיים בסיפור שלמדת. הסבר את תפקיד האירוע בהתפתחות העלילה והדמויות.
ב. הסבר והדגם כיצד אירועים מן העבר תורמים לבניית משמעות בספר שקראת.

הרקע בספר

10. תאר את הרקע החברתי, הגאוגרפי וההיסטורי בספר שקראת. הסבר כיצד רקע זה משפיע על המעשים ועל ההשקפות של הדמות בספר.

ניתוח השירים "גלות" ו"פיגומים"

11. תאר את תחושות הסב העולה בשיר "גלות". בחר שני אמצעים אמנותיים המדגישים תחושות אלה.
12. ערוך השוואה בתוכן ובסגנון בין השירים וכתוב על השווה והשונה ביניהם.



מבע יצירתי ופרזנטציה

על הקבוצה להגיש בסוף תהליך העיון והכתיבה תוצר יצירתי המביע רעיון מרכזי מן הרומן או השירים, קונפליקט מסעיר, חוויה פועמת, מוטיב בולט, מסר סמוי, מונולוג מפתיע, דיאלוג מכאיב או כל פיסת חיים משמעותית העולה מן הקריאה והעיון. צורות ההבעה פתוחות לגמרי : סרטון/קולאז' תמונות/קומיקס/קליפ/שיר מולחן/ריקוד/תערוכה/כרזות/ מכתבים לדמויות/ רשימות אישיות/ תכנית רדיו/ככל העולה במוחכם היוצר, כיד הדמיון הטובה עליכם.

ניקוד יינתן הן על צורת ההגשה, על רמת גימור גבוהה, על השקעה ויצירתיות והן על חיבור איתן, ברור ונהיר בין התוכן המובע לבין הצורה. יש לצרף הסבר נלווה למבע היצירתי.

היצירות השונות יוצגו קבל עם, על הקבוצה לחבר בדברי הסבר וטעם את הקהל ליצירה שלהם בפרט ועל תהליך העבודה ככלל.

משוב אישי

1. מה הייתה תרומתי לקבוצה בעבודה המשותפת?
2. במה נתרמתי מן הקבוצה?
3. מה למדתי? מה התחדש לי?
4. מה השתנה בי בעקבות הקריאה/העבודה/היצירה?
5. מה אני לוקח איתי לחיים?

"ופשוטים הדברים וחיים ומותר בם לנגוע"

(לאה גולדברג)

בהצלחה!!!